

A group of young people, including a man in a dark jacket and a woman with red hair in a denim jacket, are smiling and laughing. They are outdoors in front of a modern building with a grid-like facade. The lighting is bright and warm, suggesting a sunny day.

En ljusare framtid – Ungas ekonomikunskapsbarometer

Sammandrag av resultaten

OP Gruppen, Helsingfors universitet och Jyväskylä universitet
1.10.2024

Förord

Den av OP Gruppen, Helsingfors universitet och Jyväskylä universitet genomförda En ljusare framtid – Ungas ekonomikunskapsbarometer är den första i Finland utförda enkätundersökningen av barometerslag där tonåriga ungas (15–19-åriga) ekonomikunskaper kartläggs.

Målet med undersökningen har varit att producera samhällligt betydande och värdefull information om hur unga i Finland använder pengar, om deras kunskaper i ekonomihantering, om attityder gentemot lån och skuldsättning och om relaterade beteenden och attityder.

Undersökningen producerade mycket information om ungas ekonomikunskaper, attityder gentemot ekonomi, pengar och konsumtion samt deras ekonomiska handlande. Allmänt taget fanns det i de ungas svar gott ekonomikunnande och tilltro till den egna förmågan inom ekonomihantering och en god ekonomisk framtid.

Bland de unga fanns ändå även skillnader i fråga om ekonomikunskaper och ekonomihantering. Alla unga har inte samma förutsättningar i fråga om att bygga upp sin ekonomi. Just därför hjälper forskningsbaserad information vid planering och riktande av

ekonomifostran och –utbildning.

Goda ekonomikunskaper är en medborgarfärdighet. Att förbättra och upprätthålla ekonomikunskaper särskilt bland växande unga är alla vuxnas gemensamma uppgift, såväl familjernas, skolans, politiska beslutsfattaress, forskares, företagens som tredje sektorns aktörers. Särskilt viktigt och fruktbart är det att kombinera olika aktörers expertis. Den här banbrytande barometern är ett utmärkt exempel på välfungerande samarbete institutioner emellan, som har producerat intressanta och viktiga resultat.

Hannakaisa Länsisalmi, OP Gruppen

Katariina Salmela-Aro, Helsingfors universitet

Terhi-Anna Wilska, Jyväskylä universitet

Undersökningen leddes av prof. Katariina Salmela-Aro (Helsingfors universitet) och prof. Terhi-Anna Wilska (Jyväskylä universitet)

Som forskare fungerade Julia Nuckols och Sini Tiihonen, och som forskningsassistenter Niina Holmström och Lili Vihavainen

Sammandrag av resultaten 1(3)

Enligt undersökningen ligger 15–19-åriga ungas ekonomikunskaper på en ganska god nivå. Pojkars ekonomikunskaper gällande ränteberäkningsuppgifter, risker med placering och förståelse rörande inflation är något bättre än flickors, vilket ligger i linje med flera internationella undersökningar.

Utifrån inhemska undersökningar (bl.a. Wilska & Nyrhinen, 2024) gissar vi att skillnaderna könen emellan jämnas ut i vuxendomen. Skolframgången är kopplad till ekonomikunskaperna och gymnasister har bättre ekonomikunskaper än yrkesskolelever. Det här är en utmaning för både hemmen och skolan. En stark hantering av den egna ekonomin står i samband med goda ekonomikunskaper, vilket är föga överraskande.

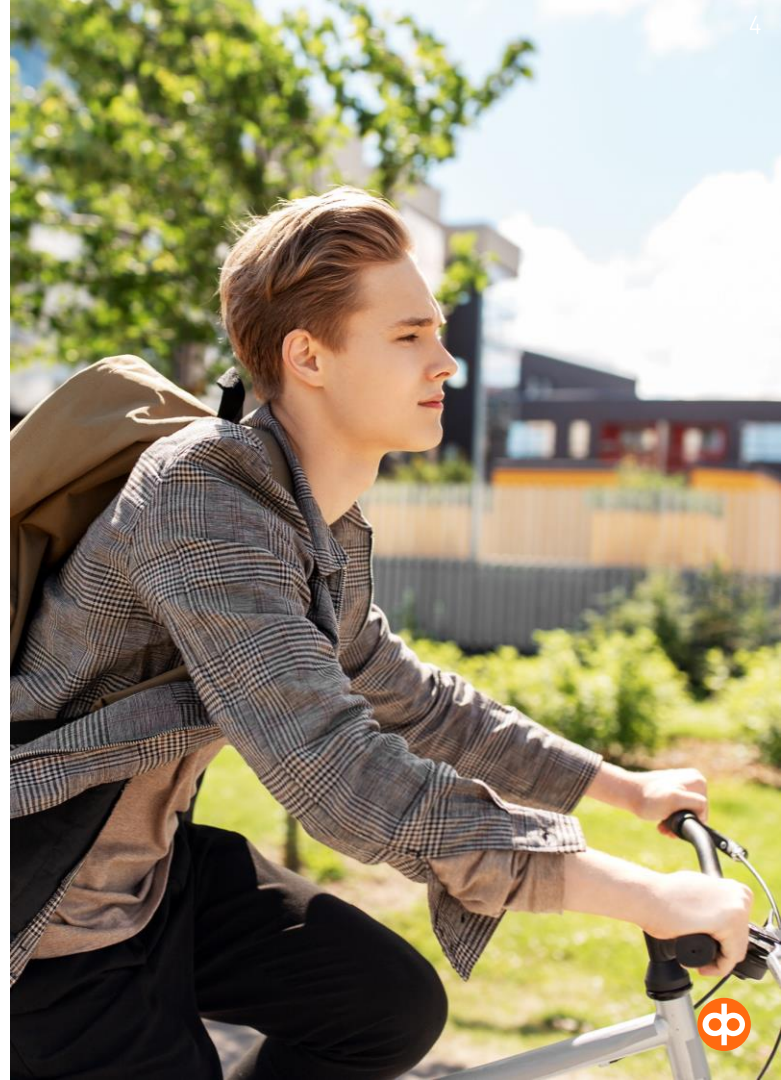

Sammandrag av resultaten 2(3)

Allmänt taget är de unga nöjda med sin ekonomihantering. Merparten vet även var man får hjälp med ekonomiska problem. Flickor känner mer oro för sin ekonomi än pojkar.

I hemmen diskuteras ekonomi, men inte så ofta – ändå är hemmet den viktigaste källan till ekonomikunskap. Sociala mediers roll är ändå rentav överraskande stor. Ett motsvarande resultat har även fåtts i PTT:s undersökning (2024).

I hemmen diskuteras placering och att bli förmögen mer med pojkar än med flickor. Resultatet är såtillvida i linje med justitieministeriets undersökning, att i den uppger unga män betydligt oftare än unga kvinnor att de placerar. Det vore därför extremt viktigt att såväl i hemmen som i skolorna fästa uppmärksamhet vid jämställt beaktande av könen i penningfrågor.

Sammandrag av resultaten 3(3)

Ungas inställning till lån och skuldsättning är realistisk och måttlig. Till snabblåån förhåller man sig starkt negativt och ganska negativt också till att finansiera fritiden med lån.

Förhållningssättet till bo- och billån är positivt, men realistiskt. Sambandet mellan planer på att ta bolån och barndomshemmets förmögenhet är värt att notera. Barn i familjer med goda inkomster planerar vanligtvis att de ska ta bolån, medan barn i mindre bemedlade familjer å sin sida oftare än övriga tror att de i framtiden kommer att bo på hyra.

Beträffande att lyfta studielån är unga skeptiska, vilket torde bero på respondenternas unga ålder.

De unga representerar till sina konsumtionsattityder konsumtionsorienterad, sparsam och miljömedveten stil. De sparsamma är vanligtvis pojkar och de miljömedvetna flickor och gymnasister. Det här är i linje med konsumtionsundersökningar och har inte nämnvärt ändrats, även om miljöfrågor samhälleligt är viktigare än tidigare.

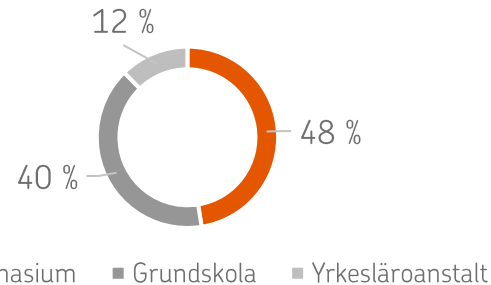
Även bland den vuxna befolkningen är kvinnor mer miljömedvetna än män. Även det här är en utmaning för ekonomi- och konsumtionsfostran i hemmen och skolorna.

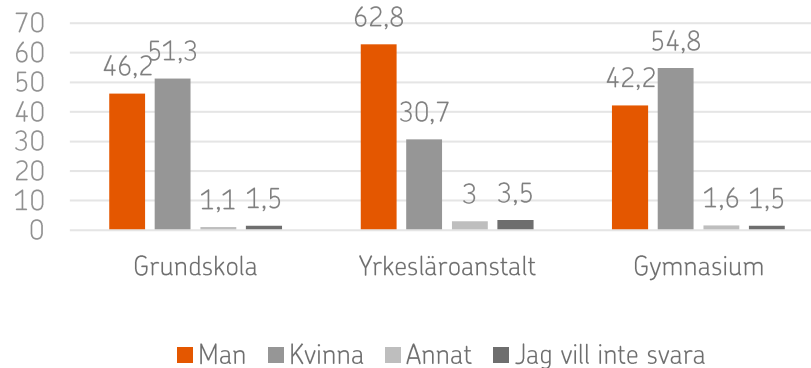
Respondentprofiler

- I enkätundersökningen som genomfördes på våren 2024 deltog 1 886 elever från 72 läroinrättningar
- Yrkesläroanstalterna är relativt sett färre än gymnasierna och grundskolorna, vilket beror på tidpunkten då materialet samlades
- I hela materialet är respondenternas ålders- och könsfördelning jämn
- Regionalt är samplet nationellt täckande, men på grund av sättet på vilket materialet har samlats är det inte helt nationellt representativt

Respondenternas skolstadium

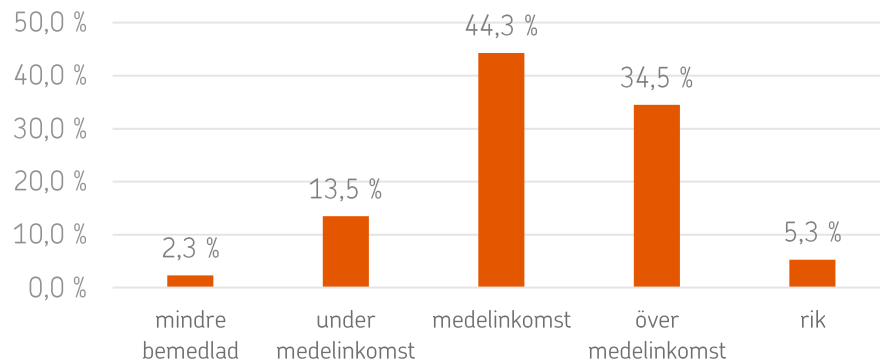

Respondenternas kön och skolstadium

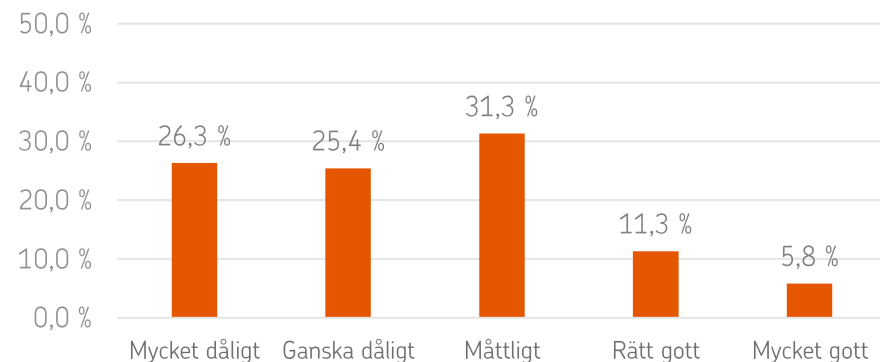

- Merparten av de unga som besvarade enkäten bor ännu i samma hushåll med sina föräldrar
- De socioekonomiska bakgrundsuppgifterna omfattar den högst utbildade föräldrarnas utbildningsnivå, barndomsfamiljens utkomst, det egna ekonomiska läget och beloppet av pengar att röra sig med
- De ungas bedömningar av barndomsfamiljens förmögenhet följer i stort sett normalfördelningen.
- Bedömningarna av det egna ekonomiska läget betonas mellan mycket svagt och måttligt.

Familjens utkomst i barndomen

Bedömning av det egna ekonomiska läget

Ungas ekonomiskaper

De ungas ekonomikunskaper är med beaktande av respondenternas ålder på en god nivå. Mellan de unga finns det ändå i viss mån skillnader som det lönar sig att fästa uppmärksamhet vid. Det mest betydande, om ändå inte överraskande fyndet var ekonomikunskapernas förhållande till den av respondenterna bedömda skolframgången. Likaså är det värt att notera sambandet mellan behärskande av god penninganvändning och goda ekonomikunskaper. Det här tyder på att ekonomikunskaper är en ordinarie del av god allmän livshantering.

Gymnasisternas ekonomikunskaper var bättre än yrkesskolelevernas. Det här borde observeras vid riktande av ekonomiutbildning och -fostran. Ekonomikunskaper borde etableras som en ordinarie del av undervisningen redan i grundskolan.

Pojkars ekonomikunskaper som är bättre än flickors gällande ränteberäkningsuppgifter, risker med placering och förståelse rörande inflation ligger i linje med internationella undersökningar. Det är troligt att skillnaden mellan könen jämnas ut med åldern, för en färsk inhemsk undersökning (Wilska & Nyrhinen, 2024) bland 15–29-åringar visade att unga kvinnor har bättre ekonomikunskaper än unga män.

Ungas
ekonomikunskaper
är på en ganska
god nivå

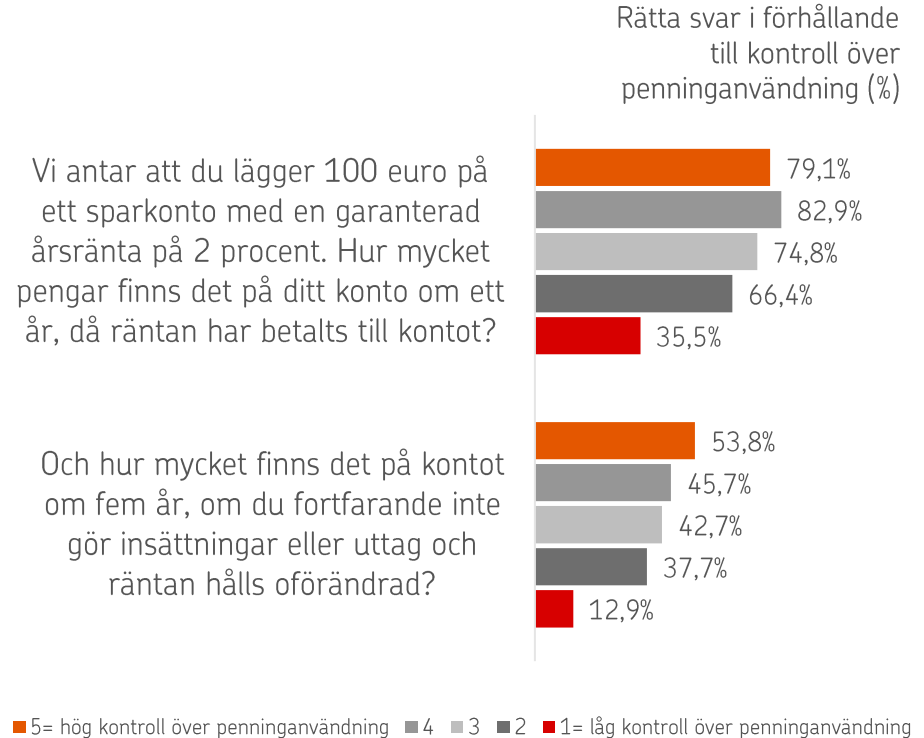
Goda ekonomikunskaper står i samband med god skolframgång

- Den av respondenterna själva bedömda skolframgången är tydligt kopplad till nivån av ekonomikunskap (1= svag skolframgång, 5=mycket god skolframgång).
- De respondenter som själva bedömde sin skolframgång som “ganska god” eller “mycket god” svarade mest sannolikt rätt på frågorna som mäter ekonomikunskap.
- Respondenternas ekonomikunskaper i förhållande till skolframgången varierade en del från fråga till fråga.

Goda ekonomikunskaper står i samband med god kontroll över penninganvändning

- Goda ekonomikunskaper står i samband med god kontroll över penninganvändning. Kontroll över penninganvändning mättes med flera påståenden som mäter kunnande inom budgetering (1=helt av annan åsikt, 5=helt av samma åsikt), som användes som summavariabel:
- “jag följer regelbundet upp mina inkomster och utgifter”, “Jag planerar mina utgifter noggrant på förhand”, “Jag kan kontrollera min penninganvändning”, “Om jag har överlopps pengar så sparar jag dem” och “Jag har sparmål, för att jag ska kunna köpa vissa saker i framtiden”.

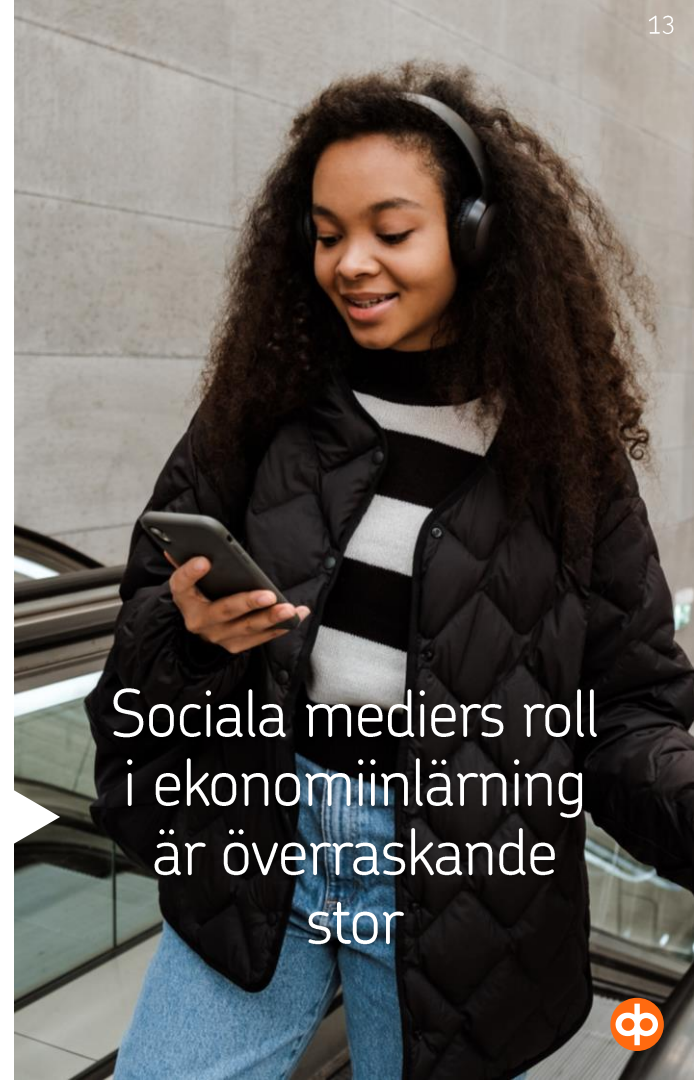

Att prata om pengar och kanaler
för ekonomilärande

Det är värt att notera att i hemmen diskuteras ekonomiska frågor vanligtvis inte dagligen eller ens varje vecka, utan snarare månatligen. Det är rentav en smula oroväckande att man i familjerna talar mer med pojkar än med flickor om sådant som har anknytning till placering, att bygga upp en förmögenhet och företagande. Med flickor diskuteras mer att be om pengar och köpande och familjens ekonomiska läge, vilket återspeglar traditionella könsroller.

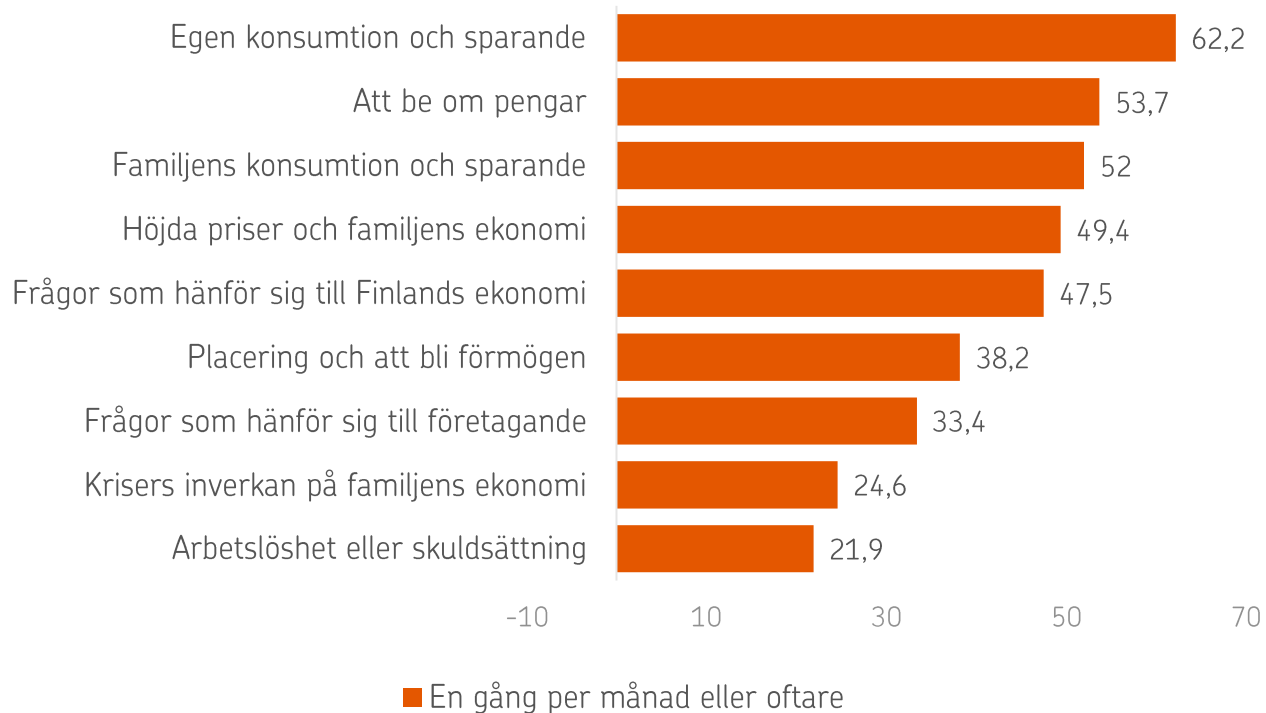
Det var väntat att hemmets och skolans roll i ekonomiinläring var stor. Alla unga upplever ändå inte att de får ekonomisk vägledning ens i via de här kanalerna.

Ett intressant resultat var influerares stora betydelse för unga som förmedlare av ekonomikunskap. Även enligt andra undersökningar (Tuominen m.fl. 2022; Wilska m.fl. 2020) är influerare redan den viktigaste källan till kommersiell information bland under 25-åringar. Enligt tidigare undersökningar är följande av influerare också direkt kopplat till materialistiska konsumtionsattityder.

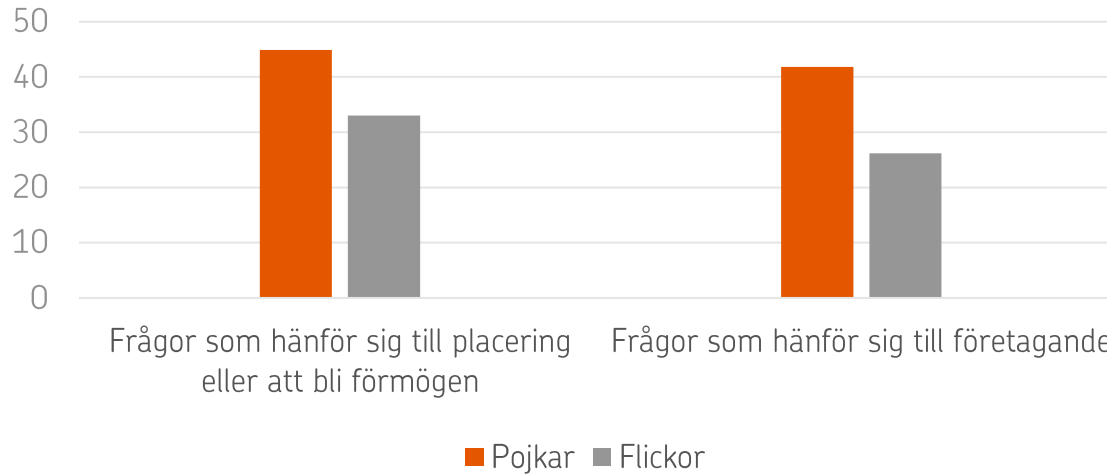
Sociala mediers roll
i ekonomiinläring
är överraskande
stor

Unga pratar med sina föräldrar mest om sin egen och familjens konsumtion (%)

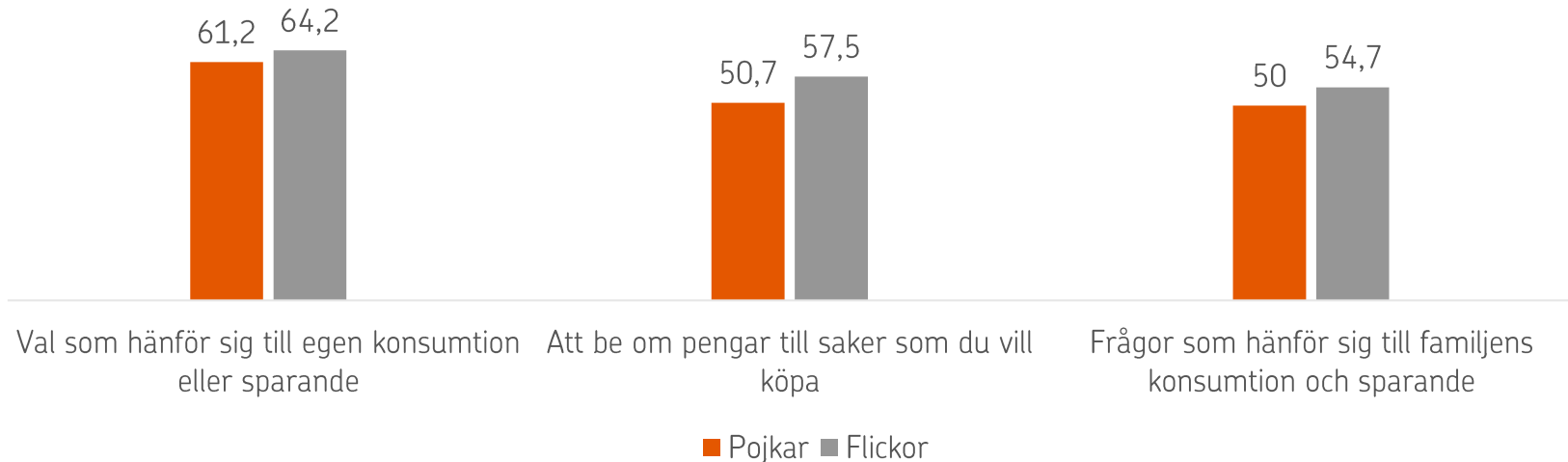
Med pojkar pratas det mer om sådant som hänför sig till placering, att bygga upp en förmögenhet och företagande, än med flickor.

Hur ofta har du pratat med dina föräldrar eller vårdnadshavare om följande saker under det senaste halva året? (En gång per månad eller oftare) (%)

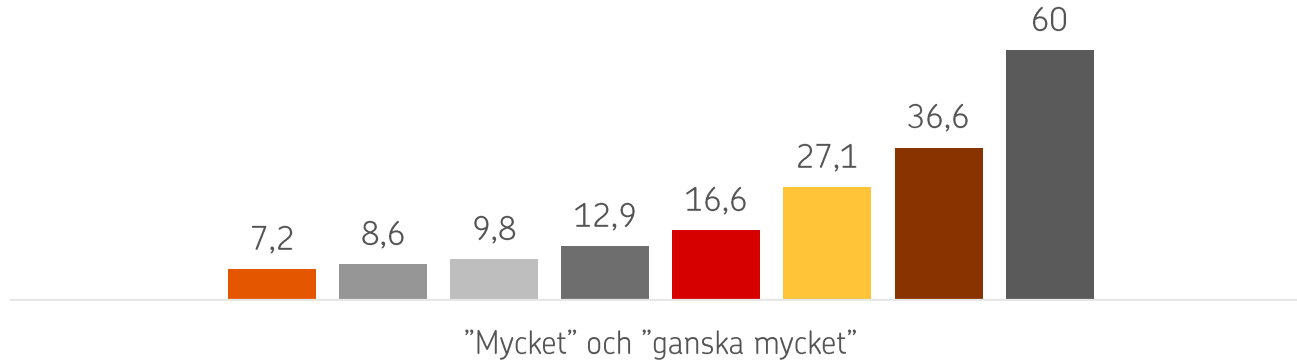

Med flickor pratas det oftare om sådant som hänför sig till att be om pengar eller familjens konsumtion.

Hur ofta har du pratat med dina föräldrar eller vårdnadshavare om följande saker under det senaste halva året? (En gång per månad eller oftare) (%)

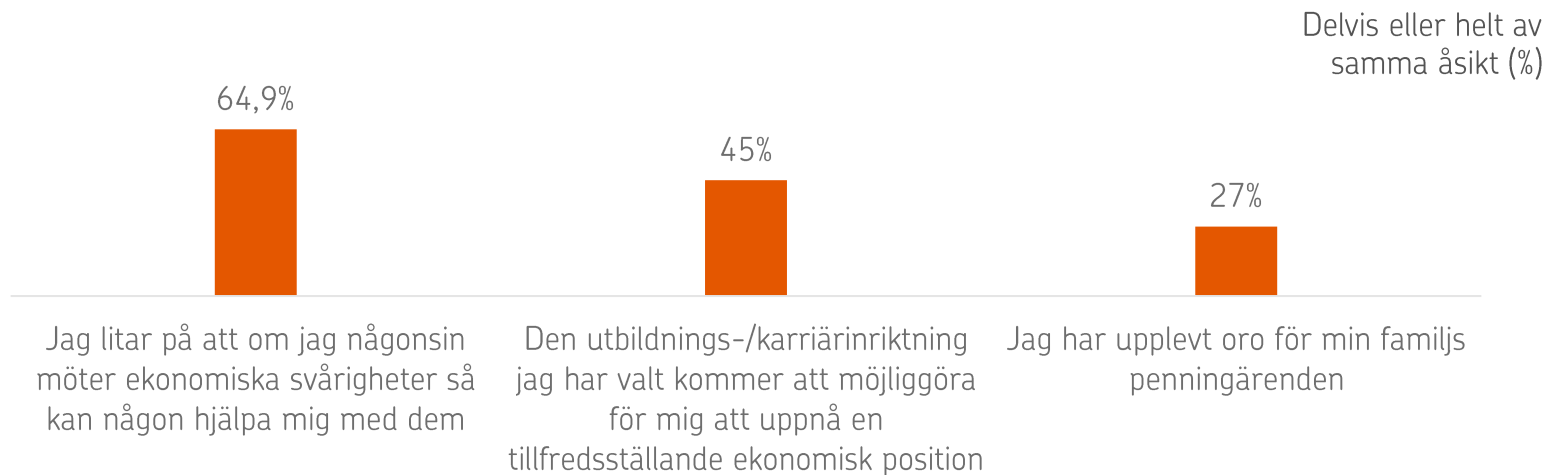

Mest ekonomisk vägledning fås hemifrån och från skolan. Även influerares roll är viktig. (%)

- Från digitala spel
- Utanför skolan, till exempel på en kurs, i en hobbygrupp eller hobbyklubb
- Från på fritiden lästa eller lyssnade böcker
- Från personalen vid min bank
- Från bankers webbplatser
- Från influerare (till exempel TikTok, Instagram, Facebook, X)
- I skolan, under lektioner i något läroämne
- Från familjen

Unga litar på att de får hjälp vid ekonomiska problem, men mer än en fjärdedel känner oro för familjens ekonomi

Attityder till skuldsättning och konsumtion

Unga har en hälsosam inställning till skuldsättning och till exempelvis snabblån är inställningen starkt negativ. Även att finansiera fritidsaktiviteter, såsom utlandsresor och hobbyer med lånade pengar är inte bra enligt de unga. Unga förhåller sig reserverat till tagande av studielån. Dock kunde många respondenter inte ännu bedöma frågan på grund av sin unga ålder.

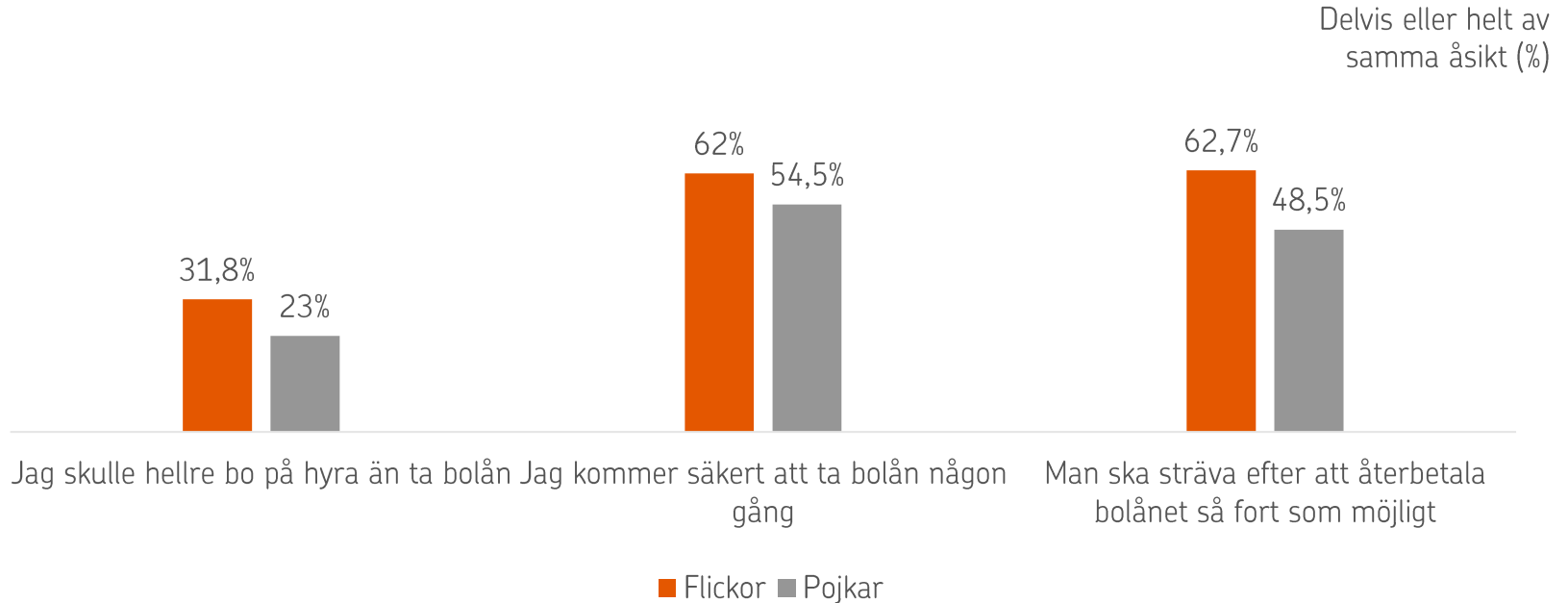
Gentemot bolån är attityderna positivare än mot övriga lån. Över hälften av de unga tror med säkerhet att de kommer att ta ett bolån i framtiden. Unga som betraktar sin familj som medelinkomsttagare och förmögna är mer beredda att ta bostadslån än unga som betraktar sin familj som mindre bemedlad.

Det upplevda ekonomiska läget står i samband med konsumtionsattityderna, vilket är i linje med tidigare undersökningar. Konsumism och materialism är något mer typiskt bland unga som upplever sin familj som mindre bemedlad, medan miljömedvetenhet och sparsamhet är mer typiskt för de unga vars ekonomiska situation är god och som har högt utbildade föräldrar.

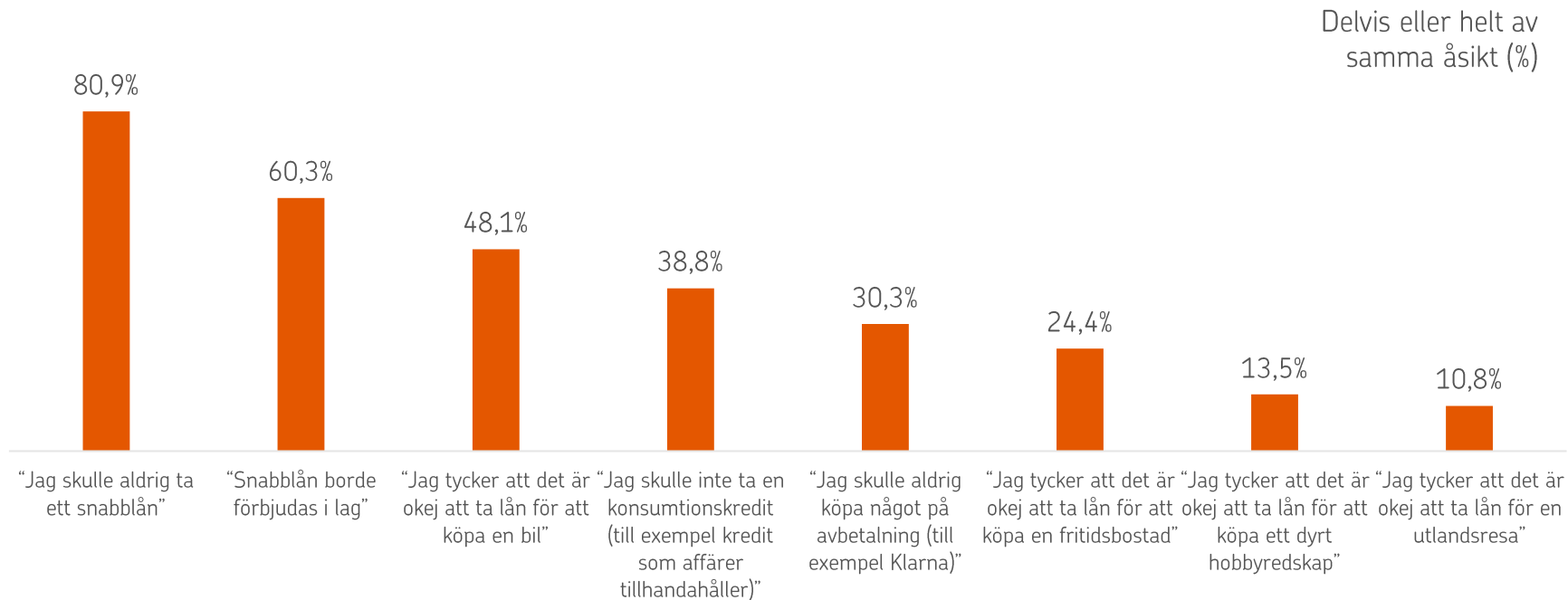

Unga har en
hälsosam inställning
till skuldsättning

Attityder till tagande av bolån ganska positiva

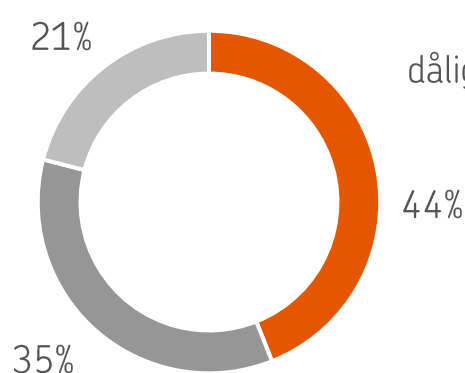
Ungas inställningar gentemot snabblån och lånefinansierad fritid är negativa

De unga kunde utifrån sina konsumtionsattityder delas in i tre olika konsumenttyper

Mest sannolikt flickor, gymnasister, minst som rätt god upplevd utkomst

Mest sannolikt pojkar, minst som ganska god upplevd utkomst

Mest sannolikt dålig eller som ganska dålig upplevd utkomst

■ Konsumtionsorienterade ■ Sparsamma ■ Miljömedvetna

Ytterligare information
op.fi/ungaochpengar

I samarbete

